

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่งต่อมนุษย์ทุกชาติ เพราะมนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร การศึกษาหาความรู้ และการถ่ายทอดวัฒนธรรมต่าง ๆ ภาษาไทยมีความสำคัญทั้งในฐานะที่เป็นภาษาประจำชาติ เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ (กรมวิชาการ, 2534)

รัฐได้กำหนดแนวนโยบายการศึกษาไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 มีข้อหนึ่งความว่า "ส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกระดับรวมทั้งประชาชนโดยทั่วไปมีความรู้ความสามารถ ในการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้องและเหมาะสมเพื่อการสื่อสาร เพื่อสร้างสรรค์และพัฒนาความคิด และองค์ความรู้ และเพื่อธำรงรักษาวัฒนธรรมของชาติ" (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2535)

หลักสูตรประถมศึกษากำหนดให้ภาษาไทยอยู่ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้นำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการติดต่อสื่อสาร การเรียนรู้ในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ การแสวงหาความรู้ ความเพลิดเพลิน และการประกอบอาชีพ การเรียนการสอนภาษาไทยมุ่งให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางภาษา ทั้งในด้านการฟัง พูด อ่านและเขียนตามควรแก่วัย เห็นคุณค่าของภาษา สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อความคิด ความเข้าใจ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ และมีเหตุผล ครูและผู้เรียนจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของภาษาไทย ครูต้องจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ และผู้เรียนจะต้องเอาใจใส่ศึกษาเล่าเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และช่วยอนุรักษ์ภาษาไทยไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป (กรมวิชาการ, 2534)

การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งในชีวิตประจำวันของมนุษย์ เพราะนอกจากจะเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้วิชาการต่าง ๆ แล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ทั่วไป เพื่อส่งเสริมความคิดและสติปัญญา ในโลกปัจจุบันวิทยาการต่าง ๆ ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว การอ่านจะเป็นเครื่องช่วยให้ผู้อ่านทันต่อเหตุการณ์ และความเปลี่ยนแปลงของสังคม สามารถ

แก้ปัญหาต่าง ๆ ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมในสังคมได้ดี ดังที่ แม้นมาส ชวลิต (2530) กล่าวว่า "การอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นยิ่งในการนำเอาความรู้ในหนังสือ ตลอดจนสื่อความรู้อย่างอื่น ออกมาใช้" ประเทิน มหาจันทร์ (2530) กล่าวถึงการอ่านว่า นอกจากจะเป็นพื้นฐานของการศึกษาแล้วยังช่วยให้เกิดความสดชื่นในชีวิตและความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่มีทักษะในการอ่านมากเท่าใด ย่อมมีโอกาสเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้มากเท่านั้น และกรมการศึกษานอกโรงเรียน (2533) ได้ให้ความสำคัญของการอ่านว่า เป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญยิ่ง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาบุคคล สังคมและประเทศชาติ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การอ่านเป็นหัวใจสำคัญของการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน

ทักษะการอ่านในใจเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของการอ่าน เพราะเป็นการอ่านที่แท้จริงในชีวิตประจำวัน ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 เน้นความสามารถในการอ่านอย่างรวดเร็ว และการจับใจความ ตลอดจนการวิจารณ์เรื่อง (กรมวิชาการ, 2522) การอ่านในใจที่มีประสิทธิภาพจะทำให้ผู้อ่านได้รับประโยชน์ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ กล่าวคือ เมื่ออ่านแล้วสามารถจับใจความสรุปสาระสำคัญของเรื่องที่อ่านได้ ตอบคำถามของตัวเองได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไม และผลเป็นอย่างไร

ในปัจจุบันการอ่านในใจยังไม่ประสบผลสำเร็จ ความสามารถในการอ่านในใจของเด็กยังไม่เป็นที่น่าพอใจ คือ นักเรียนอ่านแล้วจับใจความของเรื่องไม่ได้ ไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน ดังรายงานสรุปผลของการสัมมนาระดับชาติว่าด้วยการรณรงค์เพื่อพัฒนาการอ่าน ซึ่งพบว่าสภาพของการอ่านในสังคมไทยในปัจจุบันยังไม่ได้พัฒนาถึงระดับมาตรฐานสากล คือ เรียนจบแล้วอ่านไม่ออก อ่านออกแต่ไม่แตกฉาน อ่านได้แต่ไม่เข้าใจความหมาย ไม่สามารถสรุปใจความได้ คิดวิเคราะห์ไม่ได้ เชื่อทุกอย่างที่อ่าน (แม้นมาส ชวลิต, 2530) และจากการประเมินคุณภาพนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2536 พบว่า สัมฤทธิ์ผลด้านการอ่านในใจโดยเทียบคะแนน 10 คะแนนเฉลี่ยที่ได้จากปีการศึกษา 2531-2536 เรียงตามลำดับดังนี้ 6.88, 5.49, 5.65, 5.97, 5.87 และ 6.46 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น, 2536) จากสถิติจะเห็นว่า ผลการเรียนรู้ด้านการอ่านในใจอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่น่าพอใจ เมื่อเปรียบเทียบกับทักษะอื่น ๆ ของวิชาการภาษาไทย ซึ่งจะอยู่ในระดับ 7-8 ขึ้นไป

สภาพทั่วไปที่ทำให้การเรียนการสอนอ่านในใจไม่ประสบผลสำเร็จนั้น เพราะนักเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อภาษาไทย บทเรียนไม่เร้าความสนใจ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย เนื้อหายาก ขาดการช่วยเหลือแนะนำ (วนิดา โสภารักษ์, 2530) ครูสอนเนื้อหาจากแบบเรียนซ้ำซาก

นักเรียน ต้องอ่านต้องจำมากกว่าการฝึกทักษะและส่งเสริมความคิด จึงสร้างความเบื่อหน่ายและ
 ผู้เรียนไม่เห็นประโยชน์จากการอ่าน (มณฑา ธงอินเนตร, 2528) และสมปัด ตัญตริยรัตน์
 (2537) ได้สรุปถึงสภาพปัญหาการอ่านในใจของเด็กประถมศึกษาเอาไว้ 3 ประเด็นดังนี้ คือ
 1) เด็กไม่ได้รับการฝึกอ่านในใจที่ถูกต้อง ไม่ได้รับการตรวจสอบผลการอ่าน และไม่ได้รับการ
 ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องจากการอ่าน 2) ทั้งนักเรียนและครูไม่เห็นคุณค่าของการอ่านในใจ
 3) ครูไม่ทราบวิธีสอนและวิธีฝึกการอ่านในใจที่ถูกต้อง จะเห็นได้ว่า ปัญหาด้านการอ่านของ
 นักเรียน คือ ไม่ชอบอ่านหนังสือ อ่านแล้วจับใจความของเรื่องไม่ได้ ไม่เข้าใจเรื่องที่อ่าน
 เพราะนักเรียนไม่ได้รับการฝึกทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ และ
 การแก้ปัญหาอย่างจริงจัง จึงทำให้การอ่านในใจไม่มีประสิทธิภาพ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2529) ทรงเสนอแนะการจัด
 กิจกรรมการเรียนการสอนภาษาไทยว่า ควรมีวิธีสอน และสื่อการเรียนที่เหมาะสมกับวัย ของ
 นักเรียน ให้นักเรียนได้ทั้งความรู้ เนื้อหาและประสบการณ์ จากเรื่องที่เรียนที่มีความหลากหลาย
 ให้ความเพลิดเพลินสนุกสนาน ให้สามารถค้นคว้าด้วยตัวเอง แม้นมาส ชวลิต (2530) เสนอ
 แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนอ่านให้ได้ผล สรุปได้ดังนี้ คือ ครูควรจัด
 กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการพัฒนาการอ่าน สอนให้เด็กรู้จักวิธีศึกษาค้นคว้าด้วย
 การอ่าน จูงใจเด็กให้สนใจและเห็นประโยชน์จากการอ่าน คอยแนะนำเด็กให้รู้วิธีอ่านเป็นและ
 พัฒนาการอ่านของตน กรมวิชาการ (2524) กล่าวถึงข้อควรคำนึงในการสอนอ่านที่สำคัญ คือ
 ครูต้องพยายามให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการอ่านหนังสือ ให้รู้ประโยชน์ที่จะได้จากการอ่าน
 และให้ทราบลักษณะของการเป็นนักอ่านที่ดี เพื่อเป็นแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในกิจกรรมการ
 อ่านมากยิ่งขึ้น วัชพันธ์ สันสถาพรพงศ์ (2535) ได้สรุปความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของ
 นักการศึกษาเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน เพื่อฝึกฝนให้นักเรียนมีความเข้าใจในการ
 อ่าน สามารถอ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก ซึ่งจะต้องเข้าใจการ
 อ่านเพื่อความเข้าใจ สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านที่เหมาะสมกับวัยทำทลายความสามารถ
 ของผู้เรียน มีอุปกรณ์การสอนที่สื่อความหมายได้จริงในชีวิตประจำวัน จัดสภาพแวดล้อมให้
 เอื้ออำนวยกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากรู้อยากเห็น ฝึกให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์วิจารณ์ในเรื่องที่
 อ่าน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อการอ่าน

จากสภาพปัญหาการสอนอ่านในใจ และแนวทางในการสอนอ่านในใจที่หลักสูตรประถม
 ศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เน้นการอ่านได้เร็วตามเวลาที่กำหนด
 อภิปรายซักถามเกี่ยวกับรายละเอียด ความคิดเห็น และใจความสำคัญ สรุปหลักการ เจตนารมณ์

และนัยของข้อความและเรื่องที่อ่าน (กรมวิชาการ, 2534) ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านในใจ ที่เน้นการสอนอ่านเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อเป็นแนวทางในการสอนอ่านในใจในระดับประถมศึกษาต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อพัฒนารูปแบบการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านในใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

1.3.1 นักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น มีจำนวนผู้ผ่านเกณฑ์ประเมิน มากกว่านักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบปกติ

1.3.2 นักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านโดยใช้รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น มีผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านในใจสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ

1.4 ขอบเขตในการวิจัย

1.4.1 ประชากร เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2537 ในกลุ่มโรงเรียนเมืองเก่า สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

1.4.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำลังเรียนอยู่ในภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนบ้านเป็ด กลุ่มโรงเรียนเมืองเก่า สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

1.4.3 กิจกรรมการเรียนการสอนที่จัดขึ้น ได้จัดให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และระดับความเข้าใจในการอ่านทั้ง 3 ระดับ คือ ขั้นเข้าใจข้อเท็จจริง ขั้นตีความ และขั้นวิจารณ์ โดยใช้เนื้อหาที่เป็นเรื่องเกี่ยวกับนิทาน สำนวน บทความ และข่าวเหตุการณ์ต่าง ๆ

1.4.4 ตัวแปรที่จะศึกษา

- ตัวแปรต้น ได้แก่ วิธีการสอนอ่านตามรูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น,
วิธีการสอนแบบปกติ

- ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านในใจ

1.5 ข้อตกลงเบื้องต้น

1.5.1 เรื่องที่ใช้เป็นสื่อการสอนครั้งนี้ ถือว่านักเรียนไม่เคยเรียนมาก่อน

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในงานวิจัย

1.6.1 ทักษะการอ่านในใจ หมายถึง ความสามารถในการอ่านในใจเพื่อจับใจความสรุปสาระสำคัญ วิเคราะห์ความสำคัญ ความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ และแสดงความคิดเห็นสนับสนุน คัดค้านข้อความและเรื่องที่อ่านได้อย่างมีเหตุผล

1.6.2 รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้น หมายถึง วิธีการสอนอ่านในใจที่เน้นทั้งการสอนอ่านเพื่อจับใจความและการสอนให้คิด เป็นวิธีสอนที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาทักษะการอ่านในใจ ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในการอ่านทั้ง 3 ระดับ คือ ขั้นเข้าใจข้อเท็จจริง ขั้นตีความ และขั้นวิจารณ์

1.6.3 ผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านในใจ หมายถึง คะแนนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดความสามารถทางภาษาในด้านการจับใจความ ที่สำนักทดสอบ กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสร้างขึ้น

1.6.4 เกณฑ์การประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านในใจ หมายถึง ระดับคะแนนที่กำหนดขึ้นเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านในใจ ซึ่งเกณฑ์นี้ได้จากการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ โดยกำหนดให้คะแนนเกณฑ์สูงกว่าคะแนน ที่นักเรียนทำแบบทดสอบวัดความสามารถทางภาษา ในด้านการจับใจความก่อนเรียนด้วยวิธีสอนที่พัฒนาขึ้น ได้ประมาณ 10 %

1.6.5 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านในใจ หมายถึง แบบทดสอบวัดความสามารถทางภาษา ในด้านการจับใจความ ที่สำนักทดสอบ กองวิชาการ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติสร้างขึ้น เพื่อวัดความสามารถในด้านการอ่านในใจ ซึ่งสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ในคู่มือการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) และระดับความเข้าใจในการอ่านทั้ง 3 ระดับ คือ ขั้นเข้าใจข้อเท็จจริง ขั้นตีความ และขั้นวิจารณ์

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ได้รูปแบบการสอนอันเป็นแนวทางสำหรับครูผู้สอนภาษาไทย ในการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถด้านการอ่านในใจ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

1.7.2 เป็นข้อเสนอแนะสำหรับการส่งเสริมทักษะการอ่านในใจในระดับประถมศึกษา